

HELPT HULP?

Vandaag wordt herdacht dat 50 jaar geleden, met anderhalf miljoen gulden voor technische hulp en vier ambtenaren, de Nederlandse ontwikkelingshulp begon. In die 50 jaar is veel veranderd. We besteden nu jaarlijks 0.8% van ons nationale inkomen, ongeveer 7 miljard gulden (f 450,- per Nederlander) aan ontwikkelingshulp. Is die hulp goed besteed? Is die hulp nodig? Kan het beter?

Als de rijke geld aan de armere geeft zou je misschien verwachten dat het verschil in inkomen kleiner wordt. Aan de andere kant is er het gezegde dat de rijken rijker worden en de armen armer. De waarheid ligt in het midden. De meeste armen zijn iets rijker geworden, maar degenen die al rijk waren veel meer. Sommige landen hebben de sprong kunnen maken en zijn nu ook rijk. Daar waren de prikkels aanwezig om de handen uit de mouwen te steken en werd het geld goed aangewend. Elders vergrootte de hulp de afhankelijkheid en bleef men arm.

Dat de verschillen dramatisch zijn wordt pas echt duidelijk als een iets grotere tijdsperiode beschouwd wordt. In 1870 had een inwoner van het rijkste land 8 keer zo veel te besteden als een inwoner van het armste land en waren de inwoners van de 17 meest ontwikkelde landen 2½ keer zo rijk als die van de rest. In 1990 waren de cijfers respectievelijk 45 en 5. De inkomensongelijkheid is gigantisch toegenomen.

Hoe groot het verschil geworden is, illustreert ook de volgende vergelijking. De rijkste man ter wereld, Microsoft topman Bill Gates, had in 1998 een vermogen van ongeveer 90 miljard dollar. Dat levert een jaarincome op van ongeveer 9 miljard dollar. Geschat wordt dat er over de gehele wereld 1,3 miljard mensen (meer dan 20% van de totale bevolking) zijn die rond moeten komen van minder dan 1 dollar per dag. Gates verdient dus minstens evenveel als de 25 miljoen armsten samen. Overigens is de verwachting dat in de komende 25 jaar het percentage dat rond moet zien te komen van 1 dollar per dag niet zal dalen.

Leven in de arme landen is geen pretje. Mijn broer adopteerde een kindje uit Ethiopië. Hier heeft ze een levensverwachting van 80 jaar, wordt ze goed geschoold en heeft ze f 120,- per dag te besteden. Daar zou ze naar verwachting maar 44 geworden zijn, analfabeet gebleven zijn en had ze slechts f 3,- per dag te besteden gehad.

Hoewel de ongelijkheid gemiddeld toeneemt, zijn er sterke individuele verschillen. Argentinië was rijk maar is nu arm, voor Japan en Korea geldt het omgekeerde, India is arm gebleven, Nederland is nog steeds rijk. Uit onderzoek blijkt dat aan twee voorwaarden voldaan moet zijn om te kunnen groeien: economische vrijheid voor burgers en een goed bestuur van het land. Het belangrijkste kapitaal van een land vormt immers zijn inwoners. Economische vrijheid biedt burgers de mogelijkheid zich te ontwikkelen, een goed bestuur leidt ertoe dat de mensen die mogelijkheden ook zullen grijpen.

Onder minister Herfkens is het Nederlandse ontwikkelingsbeleid op bovenstaande inzichten gebaseerd. De hulp wordt geconcentreerd op 17 landen die nu arm zijn, maar economische vrijheid en een goed bestuur kennen. Deze week bekritiseerde minister Pronk, die voor 14 van de 50 jaar ontwikkelingsbeleid verantwoordelijk was, dit nieuwe beleid. Hij karakteriseerde het als risicoloo en pleitte voor het inzetten van geld om structurele veranderingen te bewerkstelligen.

Pronk pleitte ook voor het spreiden van geld over meer landen en dus voor kleinere bedragen per land. De verkwesting die dit tot gevolg kan hebben werd deze week op de jaarlijkse vergadering van IMF en Wereldbank juist aan de kaak gesteld. President Wolfensohn van de bank gaf het voorbeeld van Tanzania, dat met relatief veel donorlanden betrekkingen onderhoudt. Het gevolg is dat het land per werkdag 35 voortgangsrapporten moet produceren

en 4 donormissies moet organiseren. De hulp houdt op deze manier een hele bureaucratie aan het werk, maar of zij echt effectief is?

Effectiever is hulp die mensen in arme landen dezelfde kansen biedt als die de VS aan Bill Gates geboden hebben. Economische vrijheid en goed bestuur zijn noodzakelijke stimuli om die kansen te creëren en te grijpen. Het consequent vasthouden aan de door Herfkens geformuleerde uitgangspunten zal impliceren dat de volgende 50 jaar hulp succesvoller zijn dan de afgelopen 50 jaar geweest zijn.

Eric van Damme